

VORMSI ØORMSÖ

Vormsi politsei ja pääste ühishoone sai nurgakivi

RIIGI KINNISVARA AS

Siseminister Hanno Pevkur asetab nurgakivi tulevasele Vormsi politsei ja pääste ühishoonele, mis valmib tulevasta aasta kevadel.

«Suuruselt neljas Eesti saar on kodus ligi 400 inimesele ning suviti sihtkohaks paljudele turistidele, seepärast ei saa pääste- ja politseiteenuse vajadust Vormsil kuidagi alahinnata. Vormsil tegutsevad päästjad ja politseinikud vajavad tööks ning tehnika ja varustuse hoolduseks korralikke ruume ning juba järgmisel suvel tasub kõigil Vormsi külalistel uut hoonet vaatama minna,» soovitas siseminister Hanno Pevkur.

Hullo külla, Pritsu kinnistule ehitatav operatiivteenistuste ühishoone koosneb põhimahus ühekorruselisest hoonest. Hoonesse on planeeritud Politsei- ja Piirivalveameti ning Päästeameti töö- ja olmeruumid, garaaž kolmele päästeautole, voolikute kuivatamise torn ning arestikamber.

380 ruutmeetri suuruse operatiivhoone projekteeris OÜ Visioonprojekt ja valmis ehitab AS Kuressaare Ehitus. Tööd lähevad maksma 640 837 eurot, millele lisandub käibemaks. Kogu ettevõtmist juhib ja koordineerib Riigi Kinnisvara AS.

Siseministri Hanno Pevkuri valvsa pilgu all paigaldab volikogu esimees Ivo Sarapuu nurgakivi.
Foto autor Ove Koska

Vormsi politsei ja pääste ühishoone eskiis.

Autor
Vision Projekt

Vallavalitsuse ja Volikogu tegemistest

• Volikogu otsustas algatada Förby külas Merirahu katastriüksusel 90701:002:1104 detailplaneeringu, kinnitas 2014. aasta majandusaruande audiitori ja kiitis heaks Lääne Maavalitsusega lepingu sõlmimise Vormsi liini nr 37 osaliseks doteerimiseks. Riik vähendas doteeritavate kilomeetrite arvu Vormsi liinil ja senise 48 000 km asemel maksab maavalitsus alates oktoobrist dotatsiooni 42 600 km eest aastas. Kuna liinibussiga peab kooli ja tööle ning praamile sõita saama, siis katab vallavalitsus vajadusel sõidud, mis ületavad 42 600 km aastas valla eelarvest. Sellest tulenevalt on alates oktoobrist uuendatud Vormsi liini nr 7 bussisignaafikuid. Kõikidel tööpäevadel on Rohukülalt 7.45 ja 18.15 väljuvatel praamid Sviby sadamas buss vastas. Buss on vastas ka teisipäeval Rohukülalt teisipäeval 12.15 väljuval praamil ja laupäeval 10.15 väljuval praamil ning siis saavad soovijad bussiga sõita küladesse.

Rohukülalt neljapäeval 14.15 ja reedel 16.15 väljuval praamil on küll buss vastas, kuid siis toob ta reisijad otse Hulloosse. Juhime tähelepanu, et Svibyst esmaspäeva hommikul 6.45 väljuvale praamile, laupäeval 9.05 ja pühapäeval 19.05 väljuvale praamile minekuks saab bussi tellida, helistades eelmisel päeval bussiinfo telefonil 5638 9666. Nagu ka varem saab teisipäeviti bussiga ikka lõunasele praamile ja Hulloosse poodi ning tagasi. Hullost otse saab bussiga lõunasele praamile esmaspäeval, neljapäeval ja reedel. Kui praamigraafikus tehakse muudatusi, siis võib tekkida vajadus ka bussigraafikus muudatuste tegemiseks. Kuid põhiosas jääb graafik kindlasti sellisena kehtima. Kui on küsimusi, helistage julgelt bussi infotelefonil.

• Vallavalitsus väljastas projekterimistingimused Förby külas Väike-Kiviaia väliköök-kuuri ja Kersleti Kersi suvila projekterimiseks.

• Kooskõlastati Saxby küla Pearsi maa jagamine ja Diby prügimaja ümberpaigutamine ning anti välja kasutusload Hullo kaupluses asuva külmkambri ja kooli juurde paigutatud välitre-nazööride kasutamiseks.

• Vallavalitsus otsustas jätkata väljaspool Vormsit huvialaringides käivate Vormsi lasteaialaste ja kooliõpilaste ringitasude kulude katmist ja suurendas ringitasude piirmäära 810 euroni aastas. Õnneks on meie praamigraafik selline, et soovijatel on võimalus Haapsalus toimuvatest huviringidest osa võtta.

• Vallavalitsus eraldas mittetulundusühingule Vormsi käsitööselts 325 eurot mardilaada boksi rendi eest tasumiseks ja mardilaadal osalemise sõidukulude katmiseks. Võeti vastu korraldus teenistujatele arvutiga tööks vajalike isikukaitsevahendite tagamiseks, mille kohaselt saavad arvutiga töötajad tööandjalt vajadusel prillide

ostmiseks toetust, kui nad läbivad töötervishoiu arsti juures regulaarse kontrolli.

• Vastavalt Vormsi valla põhimäärusele määrati vallavanema asendajaks kinnisvaraspetsialist Valvi Sarapuu. Vallavanema asendaja täidab vallavanema ülesandeid vallavanema volituste lõppemise või peatumise korral ja tema ajutisel äraolekul. Ajutisel äraolekul, milleks võib olla näiteks ootamatu haigestumine, teeb asendaja ainult edasilükkamatuid toiminguid need võimalusel eelnevalt vallavanemaga kooskõlastades.

• Vallavalitsus arutas kooli juures ohutuse tagamist ja otsustas võtta maha hekid suure tee äärest ja lasta neil kasvada kitsamalt ning mitte rohkem kui aia kõrguseni. Ilmselt on see alguses kole vaatepilt, kuid kui hekid uuenevad, siis saavad need olema palju ilusamad ja mis kõige tähtsam, paraneb nähtavus ja liiklusohutus.

Volikogu
esimehe
veerg

IVO SARAPUU

Siin ta nüüd on – see kuldne saare sügis. Vormsil on sügis pikk ja kõige ilusam aeg. Suvine sagimine on möödas aga laevaliikluses seda näha pole. Ikka tuleb ette, et pole võimalik laevale broneeringut saada. Ühendus saarega on iga aastaga paranenud, see peaks mõjuma hästi nii saare ettevõtjatele ja andma kõigile suuremat liikumisvabadust. Mais liinile saabuv uus laev Ormsö peaks meie liikumisvõimalusi veelgi parandama.

Aeg on mõelda ka meie väikese kogukonna peale. Valimistest on juba aasta möödas ja kiidan siinkohal tänast vallavanemat ja tema poolt kokkupandud vallavalitsust. Loodame, et neil jagub jõudu ja jaksu oma igapäevasteks töödeks-tegemisteks ja mitte lasta end «poliitilistest tõmbetuultest kõigutada». Vormsi areneb kiiresti, meil läheb hästi, kuid lugedes Maalehes ilmunud artiklit jäi mulje, et kõik see on justkui halb. Väga paljud inimesed annavad oma panuse selleks, et meie elu siin areneks, et saarel oleks hea maine ja siin oleks hea elada. Täna on uhke öelda, et ma olen Vormsilt. Mäletan aga ka aegu, kui see polnud sugugi nii. Kui vormsilaste omavahelised kisklemised ja Haapsalus kaebamas käimised olid jätnud meist sellise kuvandi, et vähemalt Haapsalus ei kippunud sugugi ütleva, et olen vormsilane. Sellised halvustavad väljaütlemised ei puuduta ainult üksikisikuid vaid kahjustavad saare mainet ja elanike omavahelisi suhteid. See omakorda tõi kaasa selle, et revisjonikomisjoni esimees kaotas volikogu silmis usalduse. Peaksime oma erimeelsused suutma saarel kohapeal lahendada, kui aga minna ajakirjandusse, siis on oluline ikka üksteise suhtes lugupidavaks jääda ja mitte valeinfot levitada.

Sügisel on paljudel meil aega jälle rohkem oma hobidega tegeleda. Alanud on metsa tegemise ja jahil käimise aeg, mis tuletab meelde, milliste loodusrikkustega oleme siin saarel õnnistatud. Tänaasel päeval on oluline mitte ainult selle eest tänulik olla, vaid seda ka meie lastele ja lastelastele alles hoida. Loodame alustada juba eelmise volikogu koosseisu poolt algatatud teemaplaneeringu koostamist, mille eesmärgiks on saare maa kasutuse põhisuundade täpsustamine. Kuigi eramaniikul on suured õigused, on siiski võimalik sõlmida avalik ühiskondlik kokkulepe, milleks teemaplaneering ongi.

Planeeringuga on võimalik ära määrata need alad, mis on olulised meie rikka ulukipopulatsiooni säilitamiseks. Saame arvestada olulisi loomade elupaiku ja liikumisradu ning tulevikus nendele aladele ehitamist piirata või mitte lubada. See on koht, kus meil on kohustus ja võimalus koostööd teha ning kus igauhe arvamus on oluline. Jahiseltsil on sellel aastal hea mõte meie loodusrikkust ka teistega jagada. Soov on jätta noored põdravasikad maha laskmata ja anda neile hoopis uus elu Slovakkias. Soovime neile jõudu selle keerulise ettevõtmise elluviimisel ja loodame, et see õnnestub.

Kui asi väärib ettevõtmist, suhtugem sellesse tõsiselt.

Ilusat sügist!

Võõral maal ühegi sõidukiga sõita ei tohi

Olen sellel teemal juba kaks aastat tagasi Vormsi ajalehes kirjutanud, aga sel aastal jälle on Vormsi mitmed maaomanikud kurtnud muret, et eramaadel, rannaniitudel, elektriliinide all, metsasihtidel sõidetakse palju ATV ja muude maastikusõidukitega.

Sõidukitega looduses sõitmist reguleerivad looduskaitseadus ja liikluseadus. Maastikusõidukite liiklemisele maastikul sätestab lisaks nõuded ka maastikusõidukite liiklemise eeskiri. Seda ennekõike looduse kaitseks, et hoida alles meie metsad, sood, rabad ja lüited ning mitte kahjustada loomade ja lindude elupaiku.

Looduskaitseadusega on kõigile veekogudele kehtestatud piiranguvöönd, et kaitsta veekogu, selle kaldaid ja seal olevaid looduskosulusi. Läänemere ja meie suuremate järvede rannal on piiranguvööndi laius 200 meetrit, üle 10 ha suurustel järvedel 100 meetrit ja kõige väiksematel veekogudel 50 meetrit.

Looduskaitseadusest tulenevalt on veekogu ranna või kalda piiranguvööndis mootorsõidukiga sõitmine väljaspool selleks ettenähtud teid keelatud. Teeks loetakse ametlikult teeregistrisse kantud teed, mitte iga sissesõidetud rada või jäljepaari, nagu mõnikord ekslikult arvatakse.

Erandina võib mootorsõidukiga piiranguvööndis sõita juhul, kutselise või harrastusliku kalapüügiõigusega isikul kalapüügiks vajaliku veesõiduki veekogusse viimiseks, metsa- või põllumajandustöödeks.

Liikluseaduses tulenevalt maastikul, välja arvatud ranna ja kalda piiranguvööndis, võib maastikusõidukiga sõita või seda parkida üksnes maaomaniku või -valdaja loal. Ranna ja kalda piiranguvööndis võib maastikusõidukiga sõita ning parkida looduskaitseaduses sätestatud korras.

Igal juhul ei tohi eramaale sõita ilma maaomaniku loata, ka mitte kalale.

Keskkonnaministeeriumi kodulehele abil <http://www.envir.ee/et/looduses-liikumine> koostanud Valvi Sarapuu

LOODUSES VÕIB

- Liikuda jalgsi, jalgrattaga, suuskade, paadiga ja ratsa kõikjal, kus see ei ole seadusega või seaduse alusel keelatud.
- Viibida kõikjal, kus on lubatud liikumine, sh telkida ühe ööpäeva, kui maaomanik ei keela.
- Korjata metsamarju, seeni, lilli, ravimtaimi, sarapuupähkleid ja muid loodusande, mis ei ole looduskaitse all. Eramaal võib omanik loodussaaduste korjamist keelata.
- Kalastada ühe lihtkäsiõngega avalikel või avalikuks kasutamiseks määratud veekogudel.

LOODUSES EI VÕI

- Liikuda kohalike elanike koduüel, istandikes, mesilates, külvidel, viljas ja mujal põllumajandusmaal, kus omanikule tekitatakse sellega kahju.
- Süüdata lõket ja telkida maaomaniku või maavaldaja loata.
- Pidada jahti ja kalastada ilma vastava loata, välja arvatud lihtkäsiõngega.
- Vigastada puid ja põõsaid.
- Häirida kohalike elanike kodurahu.
- Kahjustada metsloomade ja lindude elupaiku ja pesi, korjata nende mune, tuua neid kaasa koju ning tekitada neile muul viisil kahju.
- Kahjustada looduskaitseobjekte ja kaitstavaid liike.
- Kasutada mootorsõidukeid seal, kus see on keelatud.
- Saastada loodust.

Samsö tuulepark. Foto autor Urmas Pau

Nutika Vormsi tegemised

URMAS PAU

MTÜ Nutikas Vormsi

MTÜ Nutikas Vormsi on oma asutamisest saati pälvinud küllaltki suure tähelepanu nii saarel kui ka väljastpoolt saart. Ideed on ju huvitavad ning uudsed ja suutes need ellu viia, tekiks kasu paljudele. Peale koolimaja päikesepaneelide paigaldamist on MTÜ tegemised olnud väike seisak, aga uue EU rahastamisperioodi avanedes püüame oma plaanid ning mõtted selle abil ellu viia. Kirjutan siinkohal veidi käesoleva aasta tegemistest.

Kevadel töötasime koostöös spetsialistidega välja Husby küla elektrifitseerimise eelprojekti, mis põhineb tuuleenergial. Projekt näeb ette ühe 20kW väiketooliku paigaldamise, liitumisvõrgu rajamise tervele külale ja akupanga ning varugeneraatori soetamise koos neile mõeldud majakese ehitamisega. Esitasime ka rahataotluse Väikesaarte programmi, aga kahjuks finantseeringut ei saanud. Töötame projektiga edasi, täiustame seda ning püüame leida ka teisi võimalusi rahastamiseks.

Juba mõne aasta oleme rääkinud vajadusest vahetada välja tänane valla katlamaja sissesead, mis on amortiseerunud ja teeb seetõttu sooja hinna väga kõrgeks. Seoses sellega on päevakorral väikese koostootmisjaama rajamine, mis töötabks puiduhakkel ja läbi selle omaks lisaks elektri ning sooja tootmisele efekti ka saare heakorra ning metsade kvaliteedi tõstmisel.

Leidsime lähikonnas ehk siis täpsemalt Soomes, ühe väiketootja, kellel on just Vormsi jaoks paraja võimsusega sissesead tootevalikus olemas. Käisime vallavanema ja volikogu esimehega ka kohapeal vaatamas, kuidas süsteem toimib.

Umbes 600 kilomeetrit Helsingist asuvas külakeses on kümme majapidamist, neil puudub väline võrguühendus ja nad kõik saavad kogu oma elektrienergia ning sooja sellelt koostootmisjaamalt. Elanike rahulolu uuring näitab, et kõik toimib ning süsteemi tarnekindlus on kõrgem, kui Soome riiklikel energiatootjatel. Väliselt on kõik puhas ja korrektne, hooned väikesed, kui hakketootjatega on asjad paigas, ei ole vaja hoida maja ümber suuri hakke või toorme kuhjaid jne. Süsteem on ehitatud 2006. aastal.

Internetiaadressil www.volter.fi on võimalik ka ise selle komplektiga tutvuda, kellel huvi on. Praegu töötame läbi saadud infot ning materjale ja tegeleme eelarve ning tasuvusarvutustega Vormsi jaoks, et saaksime edasisi plaane teha.

Koostootmisjaam Soomes. Foto autor Urmas Pau

Päästjad käisid Vormsil tuleohutuselast nõustamist tegemas

KRISTI KAIS

Lääne päästekeskuse pressiesindaja

Vormsil on tänaseks külastatud 70 kodu. Selle aasta lõpuks planeeritakse läbi käia kokku 100 majapidamist.

Vormsi kodukülastuste tegemist alustati suurema aktsiooniga 2. oktoobril, kus kohal olid enamus Vormsi kohalikke päästjaid ning abilisid nii Läänemaa kui ka Saaremaa päästepiirkondadest.

Kuna külastustest oli saarerahvast etteteavitatud ja vastavasisulisi kuulutusi oli võimalik näha

ka mujal saarel, siis Vormsi-poolne vastuvõtt oli üdini positiivne. Vormsil on ka enne selliseid aktsioone tehtud ja seega mindi paigaldamise asemel rohkem ikkagi nõustama ja vaatama, kas andurid on ikka töökorras.

Pilt selles osas oli positiivne, sest enamusel on andurid olemas ja ka töökorras. Kõige rohkem sai anduritel patareisid vahetatud ja ka poemüüjad rääkisid, et peale seda, kui kuulutused kodukülastuste kohta välja pandi, läksid patareid poest kui soojad saiad.

Küttekolletega võisid päästjad

Vormsi volikogu osustas liituda Smilegov projektiga ja vald allkirjastas selle projekti raames toimiva saarte pakti. Projekt ühendab endas saari ja saari esindavaid organisatsioone, et tegeleda energiaküsimustega, et suurendada saarte energiasõltumatust ning vähendada fossiilsetel kütustel põhineva energia kasutamist. Eestist osalevad veel Hiiu vald ning Saare Maavalitsus. Vormsi sai kutse osalemiseks just seoses Nutika Vormsi ideega.

Smilegov'i raames toimus oktoobri alguses Taanis Samsö saarel seminar, mille üheks peamiseks teemaks oli saareelanike kaasamine energiaprojektidesse. Meile tutvustati Samsöl toimivaid tarbijatele kuuluvaid projekte. Samsö on suuruselt Vormsiga võrreldav, 114 km² meie 93 km² vastu, aga elanikke on 4000.

Kohalik omavalitsus on tugev, rajatakse uusi sadamaid, plaanitakse võtta üle laevaliini, toimib kohalik nn Energiaakadeemia, mis tegeleb samade küsimustega,

mis meie Nutikas Vormsi. Vahe on ainult mastaabis, Samsö Energiaakadeemial on oma maja ning teatav hulk personali, kes siis tegelevad rahastusprojektidega ning oma kogemuse teistele edasi andmisega läbi koolituste ning seminaride. Meie seal olles lõpetas väike grupp ameeriklasi oma mitmepäevase seminari saarel ja läksid vaimustunult nähtut kodus elluviima.

Samsöl on kaks nn tuuleparki: neljast tuulikust koosnev saarel ja kümnest tuulikust koosnev saare kõrval meres. Toodetakse kokku umbes 140% saare elektrivajadusest ning ülejäänud müüakse ära. Parkide omanikeks on vald ning kohalikud inimesed ja ettevõtted. Parkide loomist rahastati läbi osaluse müügi ja kõik soovijad said vastavalt oma võimalustele osa osta. Emissioon oli elanike seas väga populaarne, kogu pakk müüdi läbi kahe nädala jooksul.

Lisaks tuuleparkidele on kahes külas elanikele kuuluv keskküttekattlamaja. Ehitatud jälegi sama põhimõtte järgi, kõik kasutajad panustavad ja hiljem tarbivad hea hinnaga energiat. Eesmärgiks majanduslik kasu väiksemate küttekulude arvelt ning ka ühine suur eesmärk suurendada taastuvenergia kasutamist.

Samsöl nähtu ning seal inimestega suhtlemine tõi mind mõttele, et me võiksime Vormsi koostootmisjaama puhul ka püüda kõik koos selle rajamist rahastada ja hiljem sellest kasu saada, lisaks saame sammukese lähemale energiasõltumatusele saarel.

te päästjate jaoks. Hirm peaks olema tulekahju ees, mitte trahvi või hoiatuste ees,» manitses Poopuu. «Lisaks tahan rõhutada, et sellises väikeses kogukonnas on ülitähtis üksteisest hoolimine. Ma pean just silmas seda, et te leiaksite aega oma naabrimemle, või -taadile. Vaadake, kas neil on andur laes ja kas see ka töötab, kas neil on puud pliidi eest ära tõstetud ohutuskohta või mitte,» selgitab ennetaja ja lisab, et just sellistest lihtsatest asjadest saabki alguse suur ja tugev ühtse kogukonna tunne ning ka turvatunne.

Õppereis Islandile

LIA OSTAPENKO
HARRY ROSENBLAD

Lambakasvatajate Selts korraldab igal aastal väga huvitavaid ja praktilisi õppereise nii Eestis kui ka teistes riikides.

Seekordne reis oli Islandile. Kuigi olime eelnevalt teadlikud ja ette hoiatud selle maa ilmatujudest, oli saabumise päev kohutav – kõle külm tuul, vihm ja udu, mis varjutas kogu vaatevälja. Külma peletamiseks viis buss meie seltskonna Sinisesse Laguuni lõõgastuma.

Mis saaks olla veel sobilikum paik alustada tutvumist selle kummalise saarega? Keset laavaväljasid asub geotermilise mereveega mineraaliderikas hiigelbassein. Väljas külm, vihmane, aga vesi soe, 40 °C. Tõeline paradüüs. Öhtu lõpeb hotellis, mis on samuti väga hubane.

Hommikul algab tutvus saarega ning farmide külastamisega. Bussisõidu ajal räägib giid huvitavaid lugusid Islandi ajalooist. Põhitegevuseks saarel on lambakasvatus ja kala-püük. Lambaid on tõepoolest kõikjal näha, neid pidi olema 800 000. Kasvatatakse seal ainult islandi tõugu lambaid. Teiste tõugude sissetoomine riiki on rangelt keelatud. Sama kehtib ka hobuste kohta. Seadus keelab teist tõugu hobuste importimise riiki ja välja viidud loomasid tagasi tuua ei tohi. Keskmisel farmeril on kuni 20 000 ha maad. Maamaksust on nad vabastatud. Selline pindala on piisav, et karjatada lambaid ja pidada jahti metsloomadele ning lindudele. Kiskjaid, kes ohustaks lambakarju, neil ei ole.

Suveks aetakse kari mägedesse, talvel on lambad laudas, kus kevadel toimub ka poegimisperiood, mis on ajastatud selliselt, et väljamineku ajaks oleksid talled võimelised koos vanadega mägedesse minema. Septembris aetakse

Lia Ostapenko vulkaaniplatool. Foto autor Harry Rosenblad

lambad mägedest tagasi alla. See on suur sündmus, kuhu on kaasatud palju inimesi, ka kooliõpilasi. Mägedes on koos mitme farmeri lambad ja kokku on neid tuhandeid. All kogumispunktis peab iga omanik lambad kindla kõrvamärgi järgi kokku koguma. Edasi lähevad talled lihakombinaati. Septembris algab kiire tööaeg, päevaga töödeldakse läbi 2000 talle ja selleks on korraga tööl 80 inimest. 15-st riigist üle Euroopa tulevad töölisel selleks paariks kuuks sinna tööle. Aastaringelt on tööl seitse inimest.

Laudad on suured ning ehitatud puidust, mis kõik on Islandile sisse toodud, kuna saarel puudub mets. Üks farmer, keda me külastasime, oli oma puitmaterjali Eestist ostnud. Tema farm paikneb kõige lähemal aktiivseks muutunud tulemäele, seepärast oli seal väga palju ajakirjanikke ja vulkanoloogide.

See mitmesajapealise

lambakarjaga farm on ka muul ajal avatud teadusala-sele koostööle, alati on liikvel tudengid ja käsil mitmeid ühisprojekte, nende hulgas Straight from the Farm (Otse Farmist). Lisaks turistide majutusele tegeldakse seal veel põhjapõtrade ja lindude jahipidamisega. Selleks on tal võimsad džibiid, mis on ümber ehitatud väga laiadele kummidele, et jahituriste ülesse mägedesse viia. Ulukite kütamiseks eraldi luba taotlema ei pea. Kütitavate ulukite arv päevas on riigi poolt paika pandud vastavalt asukohale ja seda kontrollitakse. Huvitav oli ka see, et tema vanaisa oli vanaema auks ehitanud kiriku.

Oma restoranis pakutakse kõiki võimalikke roogasid lambast. Suitsulammast suitsetatakse mitu päeva kuivatatud lambasitaga. Suitsuahi sarnaneb meil Vormsil kasutatava suitsukambriga.

Mõni kilomeeter eemal

sellest farmist paikneb üks Islandi suuremaid jääliustikke. Tuhandeaastane jää nihkub aegamööda alla mere poole. Jää sulab alla liikudes väga aeglaselt, tekitades mõne km2 suuruse järve, kus ujuvad suured jäämäed nagu Antarktikas. Turistidele tehakse amfiibautodega huvireise jääpankade vahel, kus pakutakse viski sisse tuhandeaastast jääd.

Edasi sõitsime mööda musta ja kõledat laavakivimiväljasi. Keset musti väljasiid tõusid ülesse aurupilved, mida toitsid maa peal pulbitsevad geisrid. Iga mõne kilomeetri tagant voolasid ülevalt mägedest alla jõekesed oma vikerkaarevärviliste koskedega, mis kaunistasid seda musta ja kõledat loodust. Peatusime ühe geisri juures, kus saime imetleda tema tegevust. Vaikelt pulbitses ta kogu aeg, aga umbes iga seitsme minuti järel viskas ülesse 30 m kõrguse veeaurusamba. Lähedalolevas väikeses geisris õnnestus meil edukalt isegi muna keeta.

Lõuna-Islandile saabus tsivilisatsioon alles II maailmasõja ajal, kui Ameerika sõjabaasid sinna saabusid. Enne elati seal muldonnides ja tegeldi kalapüügiga, mingil määral ka karjakasvatusega, nii palju kui loodus lubas. Osa muldonne on säilinud tänapäevani, millest on tehtud turistidele vaatamisväärsused. Teedevõrk puudus seal täielikult. Alles kümnekond aastat tagasi rajati teed, mis ühendavad seda paika ringteega. Üle skääride on ehitatud sillad ja mägedest läbi tunnelid. Tänu sellele on ühendus pealinna ja muu Islandiga tunduvalt kiirem.

Kokkuvõtteks: kui tahad maailmalõppu näha, sõida Islandile...

Uued sõbrad (8. sept. 2014)

Pildi joonistas Reelika Hermann, 5a

Nagu «muinaslugu muusikas»

ELLE PALMPUU

Alates 1. septembrist töötab Vormsi Lasteaed-Põhikoolis lasteaiaõpetajana Ene Koitla.

Ene tunneb ära saarlasele omase mõnusa õ järgi. Temast kiirgub soojust, rahulikkust, südamlikkust, tagasihoidlikkust ning väarikust. Meie lastevanematel on väga vedanud nii tasakaaluka lasteaiaõpetajaga. Ene sõnastab oma Vormsile elamatuleku kolme sõnaga – nagu «muinaslugu muusikas».

Esitan temale traditsioonilised neli küsimust.

Kuidas te Vormsile sattusite?

Õpetajate Lehe kuulutuse peale. Otsisin looduslähedust ja saatsin vahelduseks oma avalduse. Olin selle juba unustanud, kui sain koolidirektorilt vastuse ja kutse tööstlusele. Olen juba põhikoolist alates suvevaheaegadel töötanud lasteaias, peamiselt Kuresaarest, kuid viimased aastad sõitsin iga päev 30 km tööle, mis oli väsitav.

Milliseid emotsioone esimene kokkupuude saarega tekitas?

Jaaniapäva paiku tulangi esmakordselt saarele, vastu võttis külm tuuline vihmane ilm. Poes ei olnud vihmakeepigi müüa, kuid kõigele vaatamata tundus siin elamine ülimalt positiivne. Kui Solhemi maja õuele jõudsin, tundsin – see ongi kodu.

Kuidas Vormsit kõige paremini iseloomustate?

Väikesaar väga ilusa loodusega. Olen jalgrattaga sõites tutvunud lääneringiga ning koeraga jalutuskäikudel sattunud põnevatesse paikadesse Hullos, kuid enamus saare eripärast on veel avastamata.

Millised on teie plaanid seoses Vormsiga?

Hetkel on küll mõte jääda päriks. Saarlasena on mul ka jäätet kogemused, ammusest ajast küll, kuskil aastast 1995 või 1996. Talve ootan põnevusega.

Vormsi lasteaia infoleht nr 15

Lasteaia infolehte antakse välja 2007. aastast. Igal õppeaastal kaks numbrit – sügisel õppeaasta sissejuhatused, kus lisaks harivaid artikleid lapsevanemale ning teine sügisel, kokkuvõtva infoga.

Selle õppeaasta esimesest infolehest, mis kannab juba numbrit 15, saavad lapsevanemad lugeda õppeaasta tegemistest, infot lõunaune vajalikkusest, selgitusi ettevõtliku õppe rakendamisest ja veel palju muudki olulist.

Avalehel kirjutab lasteaiaõpetaja Jana Kokk:

«2014/15 õppeaasta üldteemaks on MEELED, et enam teadvustada meid ümbritseva maailma kogemise võimalusi. Seda eriti meie armsal kodusaarel, mis pakub rikkalikult elamusi meie nägemis-, kuulmis- ja haistmismeelele, aga ka kehale ja nahale.

Traditsioonilise aabitsa tegemisel võetakse seekord tähelepanu alla meie tunded, meeleolud ja seisundid. Seisame ju iga päev silmitsi erinevate tunnete ja meeleoludega, kord on need head, siis mitte nii head ja vahel sekka päris halvadki. Tunded mõjutavad sageli meie käitumist, käitumine omakorda meie üldist ja ühist õhkkonda. Oluline on õppida märkama nii enda kui ka teise tundeid, õppida tunnetega toimetulemist ja positiivset reageerimist ehk harjutada elulisi põhiväärtusi: sallivust, austust, hoolivust, julgust.

Koostöö eesmärgiks oleme seadnud lapse ettevõtlikkuse toetamise ja tunnustamise. Elame ajas, mis vajab ettevõtlikke, hakkajaid inimesi, kes saavad endaga hästi hakkama, aga suudavad ka teiste heaks midagi head korda saata. See tähendab soovi ja tahet ise tegutsedes katsetada, midagi luua, ka vastutada. Meie, täiskasvanud, peame andma selleks võimalust – aega ja vahendeid ning märkama lapse püüdlusi ja väikseid saavutusi.»

Islandi väarikad jäärad. Foto autor Liia Ostapenko

Vaprad jalgrattakoolitusel osalejad. Foto autor Valeri Larionov

Näidakem ise eeskujul! Mina liigun, liigu Sina ka!

KAIRI AAVERE
RAILI FRIEDEMANN
liikumisprojekti Vormsi eestvedajad

Spordiliit Läänela käivitas Läänemaa viies vallas projekti «Mina liigun, liigu Sina ka!». Projekti eesmärgiks on tõsta Läänemaa inimeste teadlikkust liikumisharrastuse kasulikkusest. 4. oktoobril toimus Vormsil kepikõnni ABC koolitus ning ühine matk. Koolitajaks oli Eesti Kepikõnni Liidu treener ja Modern Walking käimisklubi eestvedaja Merike Peek. Kella kaheks olid Vormsi kooli juures kohal 16 osavõt-

jat, nende seas ka kolm tublit Vormsi last. Kõik osavõtjad said endale liikumispassi, joo- gipudeli ning käepaela.

Enne rajale minekut tutvustas treener Merike käimiskeppe ning õiget kepikõnnitehnikat. «Sain teada, et käte asend oli mul enne vale ja et kepid ise natuke lühikesed» ütles üks osalenutest, ning arvas, et on väga tore, kui Vormsil selliseid koolitusi/üritusi korraldatakse. Kooli jalgpalliväljakul tehti ka mitmeid soojendusharjutusi, et rajal tublisti vastu pidada.

Tehnika enam-vähem selge, käimiskepid käes, asuti ühisele matkale. Matk kestis kokku um-

bes kaks tundi ning oli 8,2 kilomeetrit pikk. Kõik osavõtjad läbisid raja edukalt. Lõpetanute vahel loositi välja ka auhindu.

1. novembril toimus jalgratta ABC koolitus ja matk. Teadmisi jagasid Paralepa jalgrattaklubist Jaanus Nõmmisto ja Ailar Ladva, kaasas oli ka Ailari tütar Simona.

Kokku 15 osaleja seas oli seekord lausa seitse last, kes tegid paljudele emmedele ja issidele silmad ette! Läbisime 13 kilomeetrit, mille maastik oli vaheldusrikas: natuke männimetsa, põldu, Borrbys lausa liiva, kruusa, oli nii tõuse kui laskumisi.

Eriti väärivad kiitust Orm, Marilyn ja Katariina, kes kogu distantsi vapralt kaasa sõitsid. Täiskasvanutest vajavad kiitust Leili, Jaana ning Airila – tublid, kes on on mõlemal korral kohal olnud!

Järgmine ühine liikumine toimub juba 6. detsembril. Mis spordiala sel korral tulemas on, selgub nädal enne üritust, kui on teada ka, mis ilm on.

Meie ütleme igatahes suur aitäh kõikidele tublidele, kes ennast kodudest välja on ajanud! Projekt kestab märtsini, seega veel ei ole hilja liituda, järgmisel korral on kõik uued huvilised vägagi oodatud!

Õnnitleme novembrikuu juubilare!

Üllar Rosenblad – 60
Anatoli Gapanovitš – 50

TEADE

JUUKSUR

Juuksur on saarel ja võtab vastu 25.–26.11.2014 Hullo koolituskeskuses.

Hullo vaade. Foto SOV arhiiv

Hullo vaade 2014. Foto Eidi Leht

Üliharuldane vöotkakk kolis fotograafi õuele

LAURI LEVO

Fotograaf Karl Anders Vaikla Vormsi maako- du el asuvasse puuõõnsusesse kolis väga haruldane vöotkakupaar, kes suve jooksul kasvatas üles neli järglast.

«Kahjuks oli üks poegadest pesast välja ronimisel hukka saanud, kuid alles jäänud neli poega kasvasid järjest suuremaks ja lendasid iga päevaga üha kaugemale küla peale,» lausub Vaikla. Vaikla sõnul lubas lind foto tegemiseks väga lähedale. Isegi kümne sentimeetri kauguselt sai pildistada.

«Vöotkakk on Eestis haruldane pesitseja. Tänavu pesitses Eestis kolm paari, mullu üks paar ja enne seda oli viimane teadaolev pesitsus 1974. aastal,» ütles Eesti ornitoloogiaühingu röövlinnu töörühma liige Renno Nellis. XX sajandil leiti kokku ainult viis pesitsusjuhtu ja esimene pesa Eestis avastati 1893. aastal.

KES ON VÖÖTKAKK?

- Vöotkakk (Surnia ulula) on haki suurune ja raudkulli meenutav pika sabaga lind. Ülipoole must-pruunil taustal leidub valgeid täppe ja tähne. Linnu valge alapool on tihe- da tumeda vööditusega. Pea nagu kõigil kakkudel ümar, kuid mitte eriti suur. Silmad kollased, valget nägu ümbritseb tumedatest sulgedest rant. Nokk on kollane.
- Vöotkaku isaslinnud kaaluvad keskmiselt 300 grammi ja veidi suuremad emaslinnud kuni 380 grammi. Tiibade siruulatus on kuni 81 sentimeetrit. Vöotkakk on levinud nii Euraasia kui ka Põhja-Ameerika okasmetsades ja metsatundras.

Allikas: <http://www.eoy.ee/kodukakk/eesti-kakud/voeotkakk>

Vöotkakk. Foto autor Karl Anders Vaikla

Politsei vastuvõtuajad Vormsi vallas

KIUR KLIPPBERG
Piirkonnapolitseinik

Alates 1. oktoobrist on muutunud Politsei- ja Piirivalve ameti töökorraldus. Sellest kuupäevast alates teenindab Vormsi valda piirkonnapolitseinik Kiur Klippberg, kes võtab elanikke vastu iga kuu esimesel neljapäeval kell 9.30-10.30 Vormsi vallamajas Hullo külas.

Vajadusel saab piirkonnapolitseinikuga kontakti tööpäeviti kell 8-16.30 telefonil 516 8167 või kirjutades

e-posti aadressil kiur.klippberg@politsei.ee.

Kiiret reageerimist vajavate juhtumite puhul soovitan kindlasti helistada telefonil 110, sest siis jõuab väljakutse lähima patrullini ja abi võimalikult kiiresti kohale. Sellisteks juhtumiteks on kindlasti need, kui on oht kellegi elule või tervisele või toimumas on õiguserikkumine, kus õiguserikkujat on kohapeal või vahetult lahkunud ning suur on tõenäosus, et teda õnnestub tabada nn kuumadel jälgedel.

Väljaandja: Vormsi Vallavalitsus
Hullo küla, 91301, Vormsi vald,
Läänemaa
Telefon 529 6318
E-posti aadress vv@vormsi.ee

Toimetaja: Elle Palmpuu
Vormsi vallavalitsuse referent
Küljendaja: Katri Henga
Trükk: AS Pajo
Pärnu mnt 58, 86703 Sindi,
Pärnumaa

Vormsi valla ajaleht on saadaval
elektrooniliselt aadressil
www.vormsi.ee/elu-vormsil/vormsi-vallaleht.
Ajaleht ilmub üks kord kuus.

Sooviavaldusi kaastööde kirjutamiseks
ajalehele palume saata vallavalitsuse e-posti
aadressile vv@vormsi.ee hiljemalt
jooksva kuu 5. kuupäevaks.
Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid nende
selguse huvides toimetada ja lühendada.